

نوشته: دکتر منوچهر گنجی

وابستگی کشورهای عضو سازمان ملل متحد بگروه‌های مختلف و اهمیت کار این گروه‌ها

وابستگی کشورهای عضو سازمان بگروه‌های مختلف مسأله ایست که گرچه در منشور ملل متحد و یا نظامنامه داخلی مجمع عمومی و سایر ارکان ملل متحد بان اشاره نشده، در عمل اهمیت شایان توجهی یافته است تا حدیکه بعضی از این گروه‌ها

۱- درهیچیک از کنفرانسهای داسبارتون اکس و سانفرانسیسکو نیز بگروه‌ها در مجمع عمومی اشاره نشده بود تنها در کمیته هم‌آهنگی (Steering Committee) در کنفرانس سانفرانسیسکو که رؤسای هیئت‌های نمایندگی کشورهای شرکت کننده حضور داشتند آقای مولوتف (Molotov) نماینده شوروی اظهار داشت که تنها ۲۰ رأی جمهوری‌های آمریکائی بعلاوه لیبریا و فیلیپین میتواند تقریباً اکثریت مجمع را احراز کند. مولوتف اشاره باخذ رأی در جلسه علنی ۳۰ آوریل کنفرانس سانفرانسیسکو نمود که در آن ۲۸ رأی شامل ۲۰ رأی جمهوری‌های آمریکائی لاتین علیه پیشنهاد شوروی داده شده بود.

همچنین در اولین اجلاس مجمع عمومی در سال ۱۹۴۶ در لندن طی یک توافق غیر علنی بنام (Gentleman's Agreement) عضویت در کمیته عمومی مجمع عمومی و همچنین شوراهاى سازمان ملل متحد بین گروه‌ها تقسیم گردید. در واقع توسط این توافق غیر علنی گروه‌های موجود در سازمان ملل متحد شناخته شدند. بطور مثال در این توافق قرار شده بود که ۶ عضو غیر دائمی شورای امنیت بترتیب ذیل انتخاب شوند:

مانند یک واحد متشکل در سازمان ملل متحد ظاهر گردیده است .
 اگر از پاره‌ای تفرقه و تشتت آراء گروه‌های فرعی داخل، یک گروه چشم‌پوشی
 کنیم میتوان گفت که سازمان ملل متحد مرکب است از ۱۲۷ کشور عضو که اکثراً
 در گروه‌های مختلف متشکل شده‌اند .

این یک روش معمول دیپلماسی است که کشورها در زمینه منافع مشترک خود
 بایکدیگر تبادل نظر کنند . طبیعی است کشورهایی که تاریخ مشترک ، آداب مشترک ،
 مذهب مشترک یا حتی زبان مشترک دارند و یا کشورهای واقع در یک منطقه جغرافیائی

←

۲ عضو از کشورهای آمریکای لاتین ، یک عضو از اروپای غربی ، یک عضو از اروپای
 شرقی ، یک عضو از خاورمیانه و یک عضو از کشورهای مشترک‌المنافع انگلیس . برای اطلاع
 بیشتر رجوع شود به صفحات ۶-۷ کتاب ذیل ،

Thomas Hovert, Bloc Politics in the United Nations,

(Massachusetts, Harvard University Press, 1960.

۱- مسأله تشکیل گروه‌ها یک امر بی سابقه نیست . در جامعه ملل نیز گروه‌ها وجود
 داشته‌اند . از همان ابتدای تشکیل جامعه ملل در مجمع جامعه ، گروه‌های ذیل براساس تقسیم
 بندی جغرافیائی و پاره‌ای عوامل اقتصادی و سیاسی وجود داشتند : ۱- گروه کشورهای آمریکای
 لاتین . ۲- گروه کشورهای انگلستان و دومنیون ها . ۳- گروه کشورهای اسکاندیناوی که معمولاً
 شامل هلند ، بلژیک و سوئیس نیز میشد . ۴- گروه فرانسه و کشورهای دوست آن . ۵- گروه
 کشورهای آلمان ، اتریش ، مجارستان و ایتالیا . ۶- گروه کشورهای بالکان . ولی با توجه
 بشرط اتفاق آراء برای اخذ تصمیمات در مجمع ، نقش این گروه‌ها منحصر بانتخاب اعضاء
 شورای جامعه و سایر کمیته‌های آن بود .

برای اطلاع بیشتر رجوع شود به صفحات ۲-۱ کتاب :

Thomas Hovert, Bloc Politics in the United Nations

ویا کشورهای دارای نظام اجتماعی مشابه یا کشورهائی که با مصائب و مشکلات ملی و بین المللی مشترکی مواجه میباشند بیشتر و سهل تر میتوانند همبستگی و تفاهم داشته باشند. بهمین سبب از ابتدای کار سازمان ملل متحد کشورهای عضو تدریجاً در چند گروه مختلف مجتمع شدند^۱. در عین حال تقسیم کشورهای جهان بگروههای مختلف خود نشانه وجود اختلاف عمده و تضادهای بین المللی و رقابت آشکار و پنهان بین بلوک ها و گروههای سیاسی و اقتصادی و عقیدتی در جهان است. مهمترین گروههایی که در سازمان ملل متحد بوجود آمده اند بترتیب اهمیت عبارتند از^۲:

۱- گروه کشورهای آسیائی و افریقائی

۲- گروه کشورهای اروپای غربی

۳- گروه کشورهای آمریکای لاتین

۴- گروه کشورهای اروپای شرقی

گروههای مزبور هر کدام جدا گانه جلسات مخصوصی دارند. در این جلسات سعی میشود تا حد ممکن نظریات و سیاست های اعضای گروه نسبت به مسائل مطروح در ارکان سازمان ملل متحد بهم نزدیک شود تا در جلسات ارکان سازمان باهم همصدا باشند. این همکاری و شور و تبادل نظر در گروهها در عین حال کمک عمده ای بحصول توافق در ارکان سازمان نیز هست. زیرا بدیهی است که اگر تمام کشورهای عضو سازمان در چهار یا پنج گروه متشکل شوند توافق واخذ تصمیم میان آنها بمراتب سهل تر از توافق واخذ تصمیم میان ۱۲۷ کشور عضو که هر یک سیاست خاص و جدا

۱- بیست کشور آمریکای لاتین از همان ابتدای تشکیل کنفرانس سانفرانسیسکو گروه واحدی را تشکیل داده بودند.

۲- در داخل هر یک از این گروههای اصلی فرعی نیز وجود دارد مانند گروه کشورهای بنلوس و اسکاندیناوی در داخل گروه کشورهای اروپای غربی یا گروه کشورهای عربی و کشورهای افریقائی و کشورهای آسیائی در داخل گروه آسیائی و افریقائی.

از دیگران را دنبال میکند خواهد بود.

میتوان گفت که این گروهها با وجود تضاد و اختلاف نظرهایی که در مسائل مختلف بایکدیگر دارند سبب عمده حصول توافق بخصوص در تصویب قطعنامه‌های مجمع عمومی سازمان ملل متحد هستند.

الف - خصوصیات و اهمیت گروهها

در اینجا باید دید آیا پیدایش گروهها و بلوک‌های سیاسی در مجمع عمومی سازمان ملل ملاً بتفصیح و امنیت بین‌المللی و موافق با اهداف سازمان ملل است یا نه؟ همانطور که در فوق متذکر شدیم وجود گروهها در بسیاری از موارد علت اصلی حصول توافق روی قطعنامه‌های متعدد مجمع عمومی میباشد و بعبارت دیگر گروهها در جلسات خود در واقع زمینه را برای رسیدن بتوافق در مجمع آماده میکنند و در نتیجه مساعی آنها اکثراً بجای اینکه با ۱۲۷ رأی و نظریه مشتت ارائه شود حداکثر فقط ۵ تا ۶ نظریه از طرف گروهها ارائه میشود و این خود حصول توافق میان نظریات گوناگون و اکثریت لازم برای اخذ تصمیم را میسر میسازد.

بایجاد گروهها در سازمان ملل متحد انتقادهای شدیدی نیز شده است. از جمله آقای Cooper نمایند لیبریا در جلسه ۲۲ نوامبر ۱۹۵۶ مجمع عمومی ضمن انتقاد

۱- در صورتیکه مجمع عمومی را از لحاظ شکل با پارلمان در سطح ملی مقایسه کنیم نقش گروههای داخل مجمع را میتوان با نقش احزاب مختلف در پارلمان قیاس نمود. در این مقایسه هر اندازه تعداد کشورهای عضو یک گروه بیشتر شود بمنزله این است که حزبی در دربارلمان کرسی بیشتری کسب نماید. همانطور که نمایندگان یک حزب سعی میکنند نظر واحدی را در پارلمان ارائه نمایند کشورهای عضو یک گروه نیز سعی خواهند نمود که نظریات خود را بهم نزدیک کنند و در نتیجه وجود گروهها در مجمع عمومی مانند احزاب در پارلمان موجب صرفه جویی در وقت و تسهیل در حصول توافق لازم برای اخذ تصمیم میگردد.

از کار گروهها اظهار داشت^۱ که «وجود گروههای مختلف در سازمان ملل متحد باعث میشود نمایندگان کشورها در گروه سیاسی مربوط به خود روش مشترکی اتخاذ و در نتیجه در جلسات مجمع عمومی وضع غیرقابل انعطافی درمقابل یکدیگر پیدا نمایند و سازمان ملل متحد را از یک واحد متشکل به بلوکهای جداگانه تجزیه کنند. این وضع بعقیده اونه تنها امکان اخذ تصمیم در سازمان را مشکل مینماید بلکه بر اقدامات آن نیز تأثیر گذاشته و مانع کار آرام آن میشود. تعداد اعضای هر گروه در ارکان اصلی و فرعی سازمان بر حسب قدرت و نفوذ کشورهای عضو گروه و بخصوص تعداد کشورهای عضو گروه تعیین و تقسیم میگردد. در چنین شرایطی هیچ کشوری نمیتواند از این گروهها و بلوکهای سیاسی برکنار مانده و بر اساس عدالت و حقیقت خطمشی مستقل داشته باشد. هر کشور مجبور خواهد بود که برای تأمین منافع خود بگروهی به پیوندد که لاقول تاحدی نظریات آنکشور را تأمین مینماید». همچنین همانطور که در ابتدای ایجاد احزاب ملی عدهای وجود احزاب را مغایر با آزادیهای شخصی میدانستند، در مورد گروههای مختلف در سازمان ملل متحد نیز عدهای آنرا نادرست دانسته و میگویند که در گروهها اصول اخلاق فدای منافع و خودخواهی گروهی شده است^۲.

در مقابل انتقادات فوق کشورهای عضو سازمان ملل متحد عموماً از وجود گروهها حمایت نموده و همانطور که نماینده کانادا آقای Pinard در اجلاس ۱۹۵۶

۱- برای اطلاع بیشتر رجوع شود به اظهارات Cooper در صفحه ۲۴۴ مدرک زیر:

United Nations, *General Assembly, Eleventh Session, Official Records*, (22 Nov. 1956).

۲- برای اطلاع بیشتر در این زمینه رجوع شود بصفحات ۳۶-۲۱ کتاب ذیل:

Sydney D. Baily, *The General Assembly of the United Nations*, (New York:

A. Praeger, 1964).

مجمع عمومی اظهار داشت معتقدند که «مادام که برای شنیدن عقاید و نظریات یکایک کشورهای عضو در ارکان مختلف سازمان ملل متحد وقت کافی نیست بهتر است هر چند کشور که منافع مشترك دارند با هم همصدا شده و یک نظر واحد را ابراز دارند»^۱ در واقع این واقعیت و دیگر اینکه با اتحاد و همبستگی کشورهای^۲ قدرت بیشتری برای حفظ منافع خود پیدا می‌نمایند فلسفه وجودی گروه‌های مختلف در سازمان ملل متحد می‌باشد. همانطور که گفته شد در صورتیکه گروه‌های متعدد در سازمان ملل متحد وجود نداشتند در عمل سخنرانی و اظهار نظر یکایک نمایندگان در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در مورد هر مسئله کاری دشوار و غیر عملی بود. بهمین جهت عملاً در طول عمر مجمع عمومی بکرات دیده شده است که نمایندگان از جانب گروه خاصی در جلسات مجمع عمومی و سایر ارکان ملل متحد و مؤسسات تخصصی سخن گفته‌اند. بطور مثال نماینده فیلیپین در جلسه ۱۸ دسامبر ۱۹۵۷ مجمع عمومی در ابتدای سخنان خود خود را رئیس گروه آسیائی و افریقائی معرفی نموده و باین عنوان سخن می‌گوید و یا نماینده چکسلواکی در جلسه ۲۶ سپتامبر ۱۹۵۷ مجمع عمومی اظهار خوشوقتی میکند که از جانب گروه کشورهای اروپای شرقی سخن می‌گوید و یا نماینده بلژیک در جلسه ۲۴ نوامبر ۱۹۵۶ مجمع عمومی خود را سخنگوی سه کشور بنلوکس (بلژیک، هلند و لوگزامبورگ) معرفی میکند. همچنین نماینده سیلان در جلسه ۲۲ نوامبر ۱۹۵۶ مجمع عمومی عقاید سایر کشورهای آسیائی را برای نمایندگان بازگویی کند و نماینده السالوادور در نطق خود در جلسه ۱۸ دسامبر ۱۹۵۶ مجمع عمومی خود را رئیس گروه آمریکای لاتین معرفی مینماید.^۳

۱ - رجوع شود به صفحات ۵۳۸ الی ۵۳۹ مدرک زیر:

United Nations General Assembly, Eleventh Session Official Records (5 December 1956).

۲ - البته این امر بخصوص در مورد کشورهای کوچک صادق می‌باشد.

۳ - برای اطلاع بیشتر از متن سخنرانی این نمایندگان مراجعه شود به:

U.N. General Assembly. Official Records. مربوط به اجلاس‌های یازدهم و دوازدهم.

تقسیم کشورهای عضو بمناطق مختلف جغرافیائی که کم و بیش با عضویت آنان در گروههای مختلف مطابقت دارد رسماً در سازمان ملل متحد شناخته شده است. صرفنظر از آنچه در منشور در مورد رعایت تقسیم بندی جغرافیائی در انتخاب اعضاء ارکان مختلف سازمان ذکر شده کمیته عمومی مجمع عمومی مرکب از رئیس مجمع، هفده معاونین مجمع و رؤسای کمیته های هفتگانه مجمع است رئیس و معاونان مجمع تحت شرایط زیر انتخاب میشوند:

- از کشورهای آسیائی و افریقائی ۷ نفر

- از کشورهای اروپای شرقی یک نفر

- از کشورهای امریکای لاتین سه نفر

- از کشورهای اروپای غربی و سایرین دو نفر

- یک نفر از هر یک از پنج کشور عضو دائم شورای امنیت

گروهها از نظر درجه همبستگی و وحدت نظر باهم تفاوت دارند. وحدت نظرمیان کشورهای عضو گروه کشورهای سوسیالیستی که بیشتر به «بلوک کمونیست» معروف است بمراتب بیشتر از وحدت نظرمیان اعضای سایر گروهها است. اعضای گروه کشورهای عربی با وجود اینکه همگی عضو جامعه کشورهای عربی هستند در مسائل خاصی مانند مسئله خاورمیانه دارای آراء مشابه میباشند اعضای گروه کشورهای آسیائی و افریقائی دارای همبستگی ضعیف تری هستند و فقط در پاره ای مسائل از جمله مسائل مربوط به توسعه، ختم استعمار حاکمیت دائم بر منابع طبیعی وحدت نظری بیشتری دارند در حالیکه بطور کلی وحدت نظر مابین گروه کشورهای غربی بمراتب بیشتر است، هر چند مسئله استعمار این وحدت نظر و همبستگی آنانرا تا اندازه ای متزلزل ساخته است.

نظام کار گروهها کم و بیش بیکدیگر شباهت دارد بدین معنی که ریاست گروه

بترتیب بین اعضای گروه تقسیم میشود. جز در گروه کشورهای اروپای شرقی که ریاست گروه با نماینده شوروی میباشد. معمولاً نظامنامه و مقررات خاص تدوین شده‌ای برای برگزاری جلسات گروه‌ها وجود ندارد. هرچند ضوابط خاصی بصورت عرف بوجود آمده‌است اکثرأ سعی میشود تا از طریق مذاکره و شور نظریات مختلف یکدیگر نزدیک شده و سیاست گروه در اثر موافقت کلیه اعضا مشخص شود. هیچیک از اعضا ملزم نیست که از نظر اکثریت پیروی نماید. مذاکرات گروه بطور غیر رسمی صورت گرفته، برشته تحریر در نیامده و در هیچ مدرک و سندی منعکس نمیشود. شرکت در جلسات گروه منحصرأ به اعضای گروه تعلق دارد مگر در مواردی که بنا بدعوت رئیس و موافقت اعضای گروه نماینده یک یا چند کشور غیر عضو یا رئیس یا نماینده گروه دیگری برای مذاکره و تبادل نظر در جلسات گروه حاضر شوند. معمولاً جلسات گروه‌ها در یکی از اطاقهای کنفرانس سازمان ملل متحد برگزار میشود و دبیر کل اطاق و وسائل لازم از قبیل مترجم، مسئول میز کنترل و... را بنا بتقاضای رئیس گروه در اختیار گروه میگذارد. جلسات گروه کشورهای اروپای شرقی معمولاً در محل نمایندگی اتحاد جماهیر شوروی تشکیل میشود.

همانطور که گفتیم در داخل بعضی از گروه‌ها گروه‌های کوچکتری نیز وجود دارد یعنی ممکن است کشوری عضویت چند گروه را داشته باشد مانند کشورهای آسیائی و آفریقائی عضو گروه کشورهای مشترك المنافع یا کشورهای عربی عضو گروه آسیائی و آفریقائی و گروه کشورهای آفریقائی که در عین حال عضو گروه کشورهای عربی نیز میباشد یا کشورهای آسیائی و آفریقائی عضو سازمان کشورهای صادرکنندگان نفت (اوپک) که با وجود اینکه گروه شناخته شده‌ای در چارچوب فعالیتهای ارکان سازمان ملل متحد مانند سایر گروه‌هایی که در فوق بدان اشاره شده نیست بطور قطع در مسائل نفتی بایکدیگر به مذاکره و تبادل نظر میپردازند و بلا تردید کوشش مینمایند تا نظریات و تصمیمات خود را در داخل گروه آسیائی و آفریقائی مطرح ساخته و حمایت سایر اعضای گروه را در آن مورد جلب نمایند.

معمولاً در مسائل انتخاباتی که مربوط به عضویت تعدادی از اعضای گروه در ارکان سازمان ملل متحد میباشد سعی میشود تا در گروه اتفاق نظر حاصل شود. در این امر اکثر آ گروهها توفیق حاصل مینمایند لیکن در مواردی نیز کوشش آنها به نتیجه نمیرسد و عملاً دویا چند کشور عضو یک گروه خود را در مقابل هم کاندیدا مینمایند و انتخاب یک یا چند کشور که سهمیه گروه مربوط میباشد از بین آنان در مجمع عمومی یارکن دیگر مورد نظر انجام میگردد.

تبادل نظر و وحدت رأی گروهها مانع آن نیست که کشورها نقش مستقل خویش را دنبال کنند. در مسائلی مانند انتخاب اعضاء ارکان مختلف سازمان ویا مسائل اداری و بودجه سازمان کشورها ممکن است نظر بنفعی که در همکاری با گروه دارند از نظریه گروه پیروی نمایند ولی در مسائل سیاسی و اقتصادی مهم کشورهای عضو گروه چه بسا بطور مستقل بر اساس منافع ملی خود آنطور که هر یک از آنها یا عدهای از آنها تشخیص میدهند عمل مینمایند.

باتوجه بتعداد ۱۲۷ کشور عضو سازمان ملل، برای احراز $\frac{2}{3}$ آراء لازم برای تصویب اکثر قطعنامه های مجمع عمومی چنانچه کشورهای آفریقائی آسیائی و وحدت رأی داشته باشند میتوانند از هر گونه اتخاذ تصمیم در مجمع عمومی جلوگیری بعمل آورند و بدین ترتیب در تئوری از حق و تو در مجمع عمومی برخوردار هستند هر چند در عمل چنین مواردی بندرت دیده شده است همچنین در صورت داشتن وحدت نظر این کشورها میتوانند در تصویب قطعنامه های مجمع عمومی نقش بسیار مهمی را داشته باشند. چنانچه در عمل در موارد بسیاری قدرت رأی خود را در تصویب قطعنامه های مجمع

۱- برای مطالعه بیشتر رجوع شود بصفحات ۱۲۶-۱۲۷ کتاب:

H.G. Nicholas, *The United Nations, as A Political Institution*, (London :

Oxford University Press, 1967).

عمومی بشبوت رسانیده اند^۱.

در جدول زیر پرفسور هوورت در کتابی که در سال ۱۹۵۹ منتشر نموده است نشان میدهد که تا آن تاریخ طرز رأی گروههای مختلف تا چند درصد با اکثریت آراء در مجمع عمومی هماهنگی داشته است^۲.

نام گروه	درصد هماهنگی آراء گروه با اکثریت آراء مجمع عمومی
امریکای لاتین	۸۷٫۶
اروپای غربی	۷۹٫۸
ایالات متحده امریکا	۷۵٫۶
کشورهای مشترك المنافع	۷۰
کشورهای افریقائی و آسیائی	۷۰٫۱
بنلوکس (هلند، بلژیک و لوکزامبورک)	۶۹٫۹
کشورهای اسکاندیناوی	۶۸٫۷
کشورهای عربی	۶۶٫۶
کشورهای افریقائی	۵۱٫۵
کشورهای سوسیالیستی	۳۹٫۴

۱ - برای مطالعه موارد وحدت نظر و تشتت آراء بین کشورهای عضو گروه آسیائی و افریقائی مراجعه شود به صفحات ۱۱۷-۱۰۵ کتاب :

Ameri, Houshang, Afro-Asian Tactics and Voting in the general Assembly

(1955-1962)(Bonn : 1970)

۲ - این جدول را Hovert با محاسبه آراء گروهها طی سالهای مختلف در کتاب :

Bloc Politics که قبلاً با آن اشاره شد نقل کرده است . رجوع شود به صفحه ۱۰۲ کتاب

مزبور .

متأسفانه چنین بررسی در مورد آراء گروهها از سال ۱۹۵۹ بعد در دست نیست. آنچه مسلم است بطور قطع در دهه ۱۹۶۰ در ترتیب فوق تغییرات فاحشی حاصل شده است.

ب - انواع گروهها و اعضاء آن

در اینجا ابتدا باید گروه را از بلوک تفکیک نمود. ما بین اعضای یک بلوک اتحاد و همبستگی قوی تری از آنچه ما بین اعضای یک گروه موجود است وجود دارد. اعضاء بلوک معمولاً مطابق نظر بلوک رأی میدهند در سازمان ملل متحد فقط همبستگی و اتفاق نظر کشورهای اروپای شرقی^۱ شکل روابط کشورهای عضو یک بلوک را دارد. البته در سالهای اخیر رویه بعضی از کشورهای اروپای شرقی نیز شکل جدیدی پیدا نموده که با مشخصات عضویت در یک بلوک مغایرت دارد. مثلاً کشور رومانی در بسیاری از مسائل سیاسی غیر از سیاست بلوک را دنبال میکنند.

در مقابل بلوک گروه یک سازمان غیر رسمی سیاسی است که اعضاء آن برخلاف اعضاء بلوک موظف و متعهد نیستند که نظریات گروه را رعایت نمایند. بنابراین در داخل یک گروه ممکن است در مورد مسائل مختلف تنها بین بعضی از اعضاء آن اتفاق نظر وجود داشته و مابقی از نظریات دیگری پیروی نمایند. گروهها را میتوان بدو دسته زیر تقسیم نمود:

۱- گروههای موقت:

علاوه بر گروههای دائمی که در دنباله این بررسی بآنها اشاره خواهیم نمود گروههای موقتی یا *ad hoc* بر اساس وجود منافع خاص و موقتی بوجود میآیند و پس از منتهی شدن موضوع مربوط علت وجودی خود را از دست میدهند. برای مثال میتوان از گروه کشورهای اسپانیولی زبان که بمنظور قائل شدن اهمیت بیشتر برای زبان اسپانیولی

۱- کشورهای یوگسلاوی و آلبانی را نمیتوان عضو این بلوک دانست.

در ارکان مختلف سازمان ملل متحد خارج از محدوده ارکان سازمان بایکدیگر همکاری مینمایند نام برد یا از گروه شانزده کشوری که به کره نیرو اعزام داشتند و در مسائل مربوط به اقدامات نظامی سازمان ملل متحد در کره باهم همکاری داشتند، یا از کشورهای اداره کننده سرزمینهای تحت قیمومت و غیر خود مختار نام برد که در مسائل مشترک خارج از چهارچوب ارکان سازمان بایکدیگر تماس داشته و همکاری مینمایند. اعضای این گروهها اکثراً همانا بعضی از اعضای گروههای دائمی میباشند که بعلت داشتن منافع مشترک مغایر یا جدا از منافع سایر اعضای گروه دائمی بمنظور خاصی بطور موقت گرد هم جمع میشوند.

۲- گروههای دائمی

مجمع عمومی در قطعنامه شماره (XII) ۱۱۹۲ مورخ ۱۲ دسامبر ۱۹۵۷ و قطعنامه شماره (XVII) ۱۹۹۰ مورخ ۱۷ دسامبر ۱۹۶۳ در زمینه تقسیم عضویت کمیته عمومی مجمع عمومی بین مناطق جغرافیائی مختلف به چهار گروه منطقه‌ای زیر اشاره مینماید:

۱- کشورهای آمریکای لاتین

۲- کشورهای آفریقائی و آسیائی

۳- کشورهای اروپای شرقی

۴- کشورهای اروپای غربی و سایرین (سایرین شامل کانادا، استرالیا، زلاند جدید، اسرائیل و آفریقای جنوبی میشود. البته اسرائیل و آفریقای جنوبی عضو گروه کشورهای اروپای غربی نیستند).

اکنون بشرح یکایک گروههای اصلی موجود در سازمان ملل متحد و برخی از گروههای فرعی داخل آنها میپردازیم.

چهار گروه اصلی در سازمان ملل متحد بشرح زیر میباشند:

(۱)- گروه کشورهای آسیائی و افریقائی^۱

در حال حاضر بزرگترین گروه در سازمان ملل متحد گروه آسیائی و افریقائی با هفتاد کشور عضو میباشد. در سال ۱۹۵۰ در زمان جنگ کره یازده کشور آسیائی^۲ و مصر بمنظور اتخاذ سیاست متحدالشکل برای کمک به حفظ صلح و امنیت بین المللی بطور غیر رسمی به تشکیل جلساتی بین خود مبادرت ورزیدند. کنفرانس باند ونگ در سال ۱۹۵۵ بمیزان زیادی در تجهیز این گروه و ادامه عمر آن مؤثر بود.

در سال ۱۹۴۵ از ۵۱ کشور عضو سازمان ملل متحد ۱۳ کشور عضو آسیائی و افریقائی وجود داشت در سال ۱۹۶۰ از ۸۲ کشور عضو ۲۹ کشور آسیائی و افریقائی بودند در سال ۱۹۶۴ از ۱۱۴ کشور عضو ۵۹ کشور آسیائی و افریقائی بودند و در حال حاضر از ۱۲۷ کشور عضو ۷۰ کشور آسیائی و افریقائی هستند. سه کشور عضو سازمان ملل متحد که از لحاظ موقعیت جغرافیائی کشورهای افریقائی و آسیائی محسوب میشوند عضو گروه نیستند. آنها کشورهای چین ملی، اسرائیل و افریقائی جنوبی هستند. همانطور که گفته شد در حال حاضر گروه از نمایندگان بیش از ۷۰ کشور تشکیل میشود. ریاست گروه بترتیب حروف الفبای انگلیسی نام کشورهای عضو هر ماه بایک کشور میباشد. جلسات گروه بنابتقاضای هریک از اعضاء گروه و یا تصمیم رئیس گروه تشکیل میگردد. البته در طول مدت اجلاس به مجمع عمومی جلسات گروه به مراتب

۱- برای مطالعه بیشتر در این زمینه رجوع شود به کتابهای:

Farajollah, S.B., *Le Groupe Afro-Asiatique dans le Cadre des Nations Unies*

(Geneve: Librairie Droz, 1963).

Ameri, Houshang, *Afro-Asian Tactics and Voting in the General Assembly*

(1955-62).

۲- یازده کشور عبارت بودند از افغانستان، اندونزی، ایران، برمه، پاکستان،

سوریه، عربستان سعودی، عراق، لبنان، هندوستان و یمن.

بیش از مابقی مدت سال تشکیل میشود. زبانهای کار گروه انگلیسی و فرانسه است. برای دسترسی به مترجم و محل برای برگزاری جلسه گروه رئیس گروه قبلاً روز و ساعت تشکیل جلسه گروه را با اطلاع مقامات مسئول دبیرخانه سازمان ملل متحد میرساند. جلسات گروه بیشتر مربوط بمسائلی میشود که اکثریت اعضای گروه نسبت بآن اتفاق نظر دارند. هر یک از اعضای گروه و هر چند کشور عضو گروه میتوانند مسئله خاصی را برای جلب نظر سایر اعضاء در گروه مطرح نمایند. معمولاً گروه وارد شور و بحث در مورد مسائلی که مورد اختلاف بین دو یا چند کشور عضو گروه است نمیشود. بر اساس بررسی پرفسور بیلی این گروه در سال ۱۹۶۲ هفتاد و هشت جلسه داشته است. در حال حاضر هفتاد کشور عضو گروه اکثراً دارای سیاستها و خطمشیهای ملی و بینالمللی متفاوتی هستند. در موارد بسیار اختلافات سیاسی و مرزی و اختلافاتی از قبیل اختلاف هند و پاکستان در مورد کشمیر مابین اعضای گروه و همچنین وجود اوضاع و احوال اقتصادی و اجتماعی و جغرافیائی متفاوت باعث اتخاذ سیاستهای گوناگون از طرف آنان گردیده است. باینوصف در مورد مسائلی مانند روابط تجاری غیر عادلانه موجود بین کشورهای در حال رشد و کشورهای صنعتی و ختم استعمار و مسائل دیگری از این قبیل اتفاق نظر بیشتری بین آنان بچشم میخورد. بیشتر اقدامات مجمع عمومی در زمینه ختم استعمار، مبارزه باتبعیضات نژادی، خلع سلاح، منع آزمایشهای هسته‌ای سعی در برقراری روابط عادلانه میان کشورهای در حال توسعه و کشورهای صنعتی، دهه اول و دوم توسعه ملل متحد از حمایت این گروه برخوردار بوده است.

همانطور که گفته شد اکثر اعضای این گروه در عین حال عضو گروههای کوچکتر دیگری نیز هستند مثلاً کشورهای افریقائی عضو گروه کشورهای افریقائی هستند و کشورهای آسیائی عضو گروه کشورهای آسیائی، برخی از آنان عضو

۱- رجوع شود به صفحه ۲۹ کتاب Baily تحت عنوان:

گروه کشورهای مشترك المنافع و برخی دیگر عضو گروه کشورهای عربی ، بعضی از آنها عضو گروه کشورهای غیر متعهد و ...

(۲) - گروه کشورهای آمریکای لاتین

اعضای این گروه از ابتدای تأسیس سازمان ملل متحد بایکدیگر همکاری نزدیک داشته‌اند . در حال حاضر گروه از کشورهای اکوادور ، آرژانتین ، السالوادور ، اوروگوای ، بولیوی ، برزیل ، پاراگوای ، پرو ، پاناما ، جمهوری دومینیکن ، شیلی ، کلمبیا ، کوستاریکا ، گواتمالا ، مکزیک ، نیکاراگوآ ، ونزوئلا ، هاندوراس و هائیتی تشکیل میگردد . کلیه اعضای این گروه بجز هائیتی و برزیل دارای زبان مشترك هستند . ریاست گروه بین کشورهائی از اعضاء گروه که بعنوان رئیس یا معاون مجمع عمومی سازمان ملل متحد در آن سال انتخاب شده‌اند بطور دوره‌ای می‌چرخد . در طول مدت اجلاسیه مجمع گروه جلسات هفتگی دارد و در سایر مواقع در حدود ماهی یکبار تشکیل جلسه میدهد . علاوه بر این بنا بقضای هر یک از اعضای گروه جلسه فوق العاده گروه تشکیل میشود .

برای اخذ تصمیم معمولاً در گروه از رأی گیری خودداری شده و سعی میشود که تصمیمات بر اساس توافق آراء گرفته شود . بخصوص در مورد معرفی کاندیدای گروه برای انتخاب بعضویت ارکان مختلف سازمان سعی میشود تا بتعدادی که گروه محل دارد برای عضویت در این ارکان روی کشورهای عضو گروه توافق بعمل آید . از چند سال پیش باینطرف که کشورهای جدیدی باعضای سازمان ملل متحد در این منطقه افزوده شده است مسئله عضویت این کشورها که شامل گویانا ، تیرینیداد و توباگو ، باربادوس و جامائیکا میشود ، در گروه کشورهای آمریکای لاتین مطرح بوده است بخصوص از لحاظ تقسیم بندی سهمیه مناطق مختلف در ارکان سازمان ملل متحد ، لیکن کشورهای عضو این گروه از قبول عضویت کشورهای فوق در گروه خودداری مینمایند .

(۳) - گروه کشورهای اروپای غربی

این کشورها درحقیقت بدو دسته تقسیم میشوند. کشورهای عضو پیمان اتلانتیک و سایرین که شامل ایرلند، فنلاند، سوئد، اتریش و قبرس میشود. این کشورها در مورد لازم برای مذاکره و برقراری وحدت نظر در زمینه مسائل مورد علاقه تشکیل جلسه میدهند. بطوریکه پرفسور بیلی در سال ۱۹۶۴ مینویسد این گروه معمولاً در سال چهارالی پنجم بار تشکیل جلسه میدهد و ریاست جلسات آن مشترکاً با فرانسه و انگلستان است^۱. اعضای این گروه اکثراً عضو پیمان اتلانتیک، بازار مشترک، شورای کشورهای اروپائی، جامعه اروپائی ذغال و فولاد و جامعه اروپائی نیروی اتمی هستند. همکاری و تعاون و وحدت نظریں این کشورها زیاد دیده میشود. کشور جمهوری متحده آمریکا، کانادا، استرالیا و زلاند جدید نیز با این گروه رابطه نزدیک دارند.

علاوه بر این کشورهای اسکاندیناوی که شامل کشورهای ایسلند، دانمارک، سوئد و نروژ میشود، بمنظور ایجاد وحدت نظر مابین خود^۲ در مورد مسائل مطروح در دستور ارکان مختلف سازمان بخصوص مجمع عمومی بطور جداگانه تشکیل جلسه میدهند. کشور فنلاند بعلمت موقعیت جغرافیائی خاصی که دارد به هیچیک از گروهها وابستگی ندارد.

کشورهای بنلوکس^۳ نیز بمنظور همکاری و تعاون بیشتر و ایجاد وحدت نظر

۱- رجوع شود به صفحات ۳۳ و ۳۴ کتاب Baily تحت عنوان:

The General Assembly of the United Nations

۲- همگی این کشورها از سال ۱۹۵۲ عضو شورای نوردیک میباشند (Nordic -

Council) فنلاند نیز در سال ۱۹۵۶ بعضویت این شوری درآمد.

۳- بلژیک، هلند و لوکزامبورگ.

مایین خود در مورد مسائل مطروح در دستور ارکان مختلف سازمان بخصوص مجمع عمومی بطور جداگانه جلساتی تشکیل میدهند.

(۴) - گروه کشورهای اروپای شرقی

یا عبارت بهتر بلوک کشورهای «کمونیستی» که شامل کشورهای اتحاد جماهیر شوروی، بیلوروسی، اوکراین، بلغارستان، چکسلواکی، مجارستان، لهستان، کوبا، مغولستان، رومانی میشود. همانطور که ملاحظه شد کوبا و مغولستان با وجود اینکه کشورهای اروپائی نیستند عضو گروه میباشند. رومانی از سه سال پیش باینطرف در عمل عضو بلوک محسوب نمیشود هر چند در تئوری وابستگی خود را با آن حفظ نموده است. اطلاعات زیادی از تشکیلات، نحوه کار و تعداد جلسات این گروه در سازمان ملل متحد در دست نیست. آنچه مسلم است کشورهای فوق^۱ در کلیه مسائل اساسی که در ارکان مختلف سازمان ملل متحد مطرح میباشند اتفاق نظر دارند. موارد تشتت آراء بین آنها بسیار محدود بوده و آنها مربوط به مسائل غیر اساسی است. در اینکه این گروه وجود داشته و بخصوص در طی دوره اجلاسیه مجمع بطور مرتب جلساتی دارد تردید نیست. در واقع تنها گروهی است که اعضای آن در ارکان مختلف سازمان بشکل بلوک عمل مینمایند. بهمین دلیل بان بلوک کشورهای کمونیستی مینامند. گفته میشود که جلسات بلوک بطور متناوب بخصوص در طی دوره اجلاسیه مجمع عمومی سازمان ملل متحد در مقر یکی از نمایندگیهای دائم تشکیل میشود، ریاست جلسات بانمانده شوروی بوده تصمیمات بلوک برای اعضاء لازم الرعایه است.

۳ - سایر گروهها

گروههای فرعی مهمی که در سازمان ملل متحد فعالیت دارند بقرار زیر

هستند:

۱ - جز رومانی از چهار سال پیش باینطرف

(۱)- گروه کشورهای عربی

همانطور که پرفسور بیلی میگوید کلیه کشورهای عربی عضومل مل متحد در حال حاضر عضو جامعه کشورهای عربی^۱ هستند. نماینده مردم فلسطین نیز در جلسات شورای جامعه شرکت مینماید. جامعه کشورهای عربی که در سال ۱۹۴۵ تأسیس شد از طریق دفتر خود در نیویورک در ایجاد همکاری و هماهنگی میان کشورهای عربی در سازمان ملل متحد اقدام مینماید. علاوه بر این شورای جامعه کشورهای عربی اغلب نسبت به مسائلی که به کشورهای عربی مربوط میشود و در سازمان ملل متحد مطرح است به این کشورها توصیه هائی مینماید. در طول دوره اجلاسیه مجمع عمومی این جلسات بطور متناوب تر تشکیل میشود. معمولاً برای اخذ تصمیم در گروه رأی گیری بعمل نیامده بلکه سعی میشود تصمیمات گروه با توافق آراء اتخاذ شود بخصوص در مورد مسأله خاورمیانه اعضای گروه کم و بیش از ایک سیاست متحدالشکل پیروی مینمایند. اعضای این گروه در حال حاضر جمهوری متحده عرب، عربستان سعودی، عراق، کویت، اردن، لبنان، یمن، یمن جنوبی، لیبی، مراکش، سودان، تونس، سوریه و الجزیره و موریتانی هستند. در جلسات گروه نماینده جامعه کشورهای عربی که سمت ناظر وابسته به سازمان ملل متحد را دارد شرکت مینماید.

گروه کشورهای عربی یکی از فعالترین گروهها در سازمان ملل متحد است. کلیه اعضای گروه عضو گروه آسیائی و افریقائی بوده، علاوه بر این هفت کشور عضو گروه کشورهای افریقائی نیز هستند. با توجه باین امر که اعضاء این گروه دارای مذهب مشترك، زبان مشترك و کم و بیش فرهنگ مشترك میباشد میتوان توقع داشت که همکاری و تعاون و دید مشترك در این گروه بیش از سایر گروهها باشد. با اینوصف در عمل این همکاری و تعاون و دید مشترك بین اعضای گروه اکثراً فقط در مورد مسائل مربوط به اختلاف اعراب و اسرائیل دیده شده است.

(۲) - گروه کشورهای افریقائی

گروه کشورهای افریقائی از هفت کشور عربی (الجزیره ، مراکش ، تونس ، لیبی ، جمهوری متحده عرب و سودان و موریتانی) و سی و پنج کشور دیگر افریقائی^۱ تشکیل میشود. در حال حاضر اغلب این کشورها عضو سازمان وحدت افریقا هستند^۲. گروه کشورهای افریقائی معمولاً هفته‌ای یکبار تشکیل جلسه میدهد و در طول دوره اجلاس به مجمع جلسات متناوب تری دارد. تا این اواخر در واقع این گروه انقلابی‌ترین گروه در سازمان ملل متحد بشمار می‌آمده است مخصوصاً در مسائل مربوط به ختم استعمار و مبارزه با تبعیض نژادی. این گروه اکثراً سعی مینماید نظرات و پیشنهادهای خود را مورد تأیید گروه افریقائی و آسیائی قرار دهد. ریاست گروه بترتیب هرماه بایکی از کشورهای عضو گروه است. کودتاها و پی‌درپی کشورهای افریقائی اختلافات مرزی و اختلاف نظرهای اخیر در مورد روابط اعضای گروه با کشور افریقای جنوبی و... تا اندازه زیادی از یکپارچگی و اهمیت آن کاسته است.

(۳) - کشورهای مشترك المنافع

این کشورها که همگی بجز استرالیا ، انگلستان ، زلاند جدید و کانادا عضو گروه کشورهای افریقائی و آسیائی هستند در طول مدت اجلاس به مجمع عمومی بمنظور تبادل نظر و تفاهم بیشتر و در صورت امکان اتخاذ سیاست مشترك جلساتی تشکیل میدهند. پرفسور بیلی میگوید^۳ که این جلسات در طی مدت اجلاسهای مجمع عمومی هر دو هفته یکبار و در مابقی مدت سال در موارد لزوم تشکیل میشود. ریاست جلسات این

۱ - البته بغیر از جمهوری افریقای جنوبی و کشور غیرقانونی رودزی جنوبی

۲ - این سازمان در سال ۱۹۶۳ تأسیس شد.

۳ - رجوع شود به صفحات ۳۵ و ۳۶ کتاب Baily تحت عنوان :

گروه نیز بطور متناوب بین اعضاء میچرخد بطور کلی در مورد مسائل مختلف اتفاق نظریں اعضاء افریقائی و آسیائی این گروه بمراتب بیش از وحدت نظریں آنها و کشورهای انگلستان و استرالیا و زلاند جدید و کانادا است.

تبادل نظر و کوشش در اتخاذ سیاست متحدالشکل میان اعضاء گروههای فوق بمنظور تأمین هرچه بیشتر منافع اعضاء گروه در مقابل سایر کشورها منحصر به فعالیت ارکان مختلف سازمان ملل متحد نیست. در سایر کنفرانسها و مؤسسات بین المللی نیز کشورهای شرکت کننده سعی میکنند با استفاده از گروه بندی های فوق یا گروه بندیهای دیگری که مورد نظر آنها باشد کسب قدرت بیشتری نموده و از طریق اتخاذ رویه مشترك نظریات خود را بهتر در تصمیمات متخذه منعکس سازند.

۱- مانند گروه معروف هشتاد و هفت کشور کنفرانس توسعه و تجارت ملل متحد که از کشورهای آسیائی، افریقائی و امریکای لاتین شرکت کننده در کنفرانس ۱۹۶۴ تشکیل شد و امروزه تعداد آنان بعلت ازدیاد اعضاء ملل متحد به بیش از ۹۰ کشور بالغ میشود.